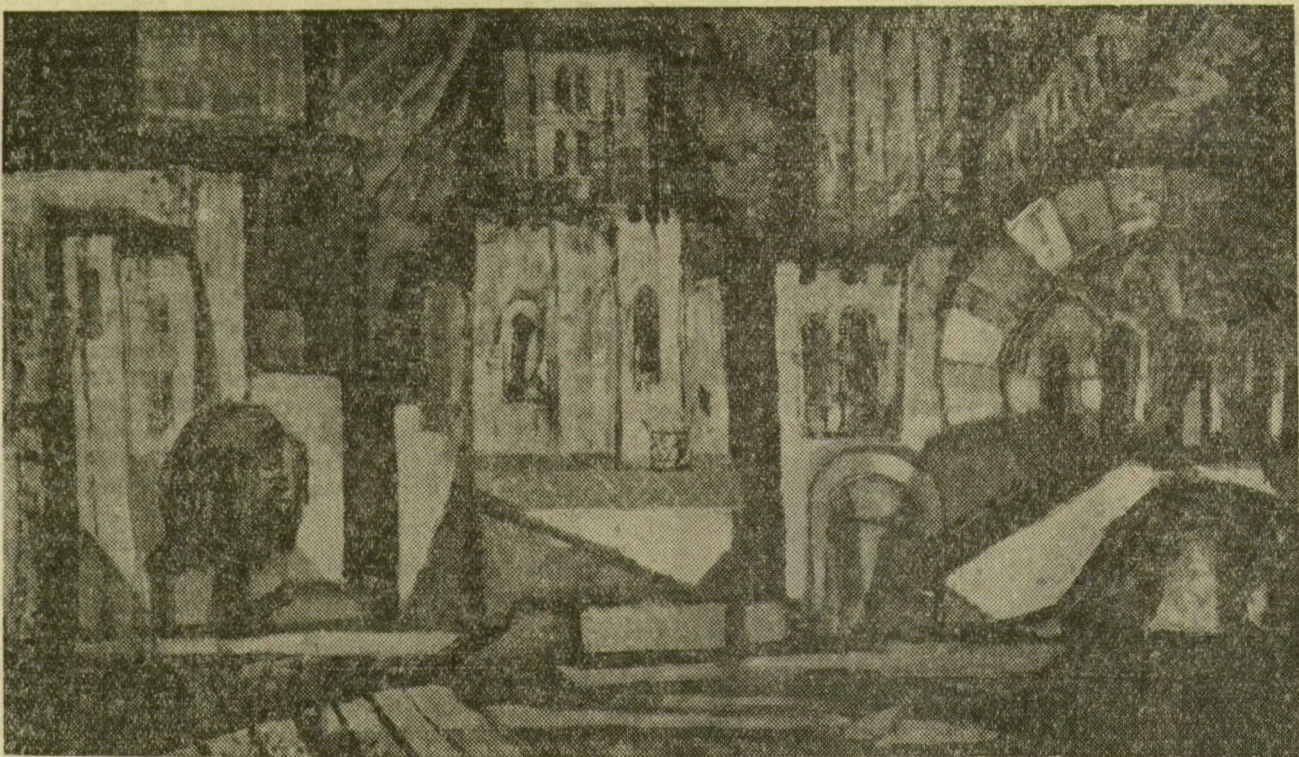




CS. PATAJ MIHÁLY

CSEND A DÓM TÉREN

Polner Zoltán

BABO- NÁK

BABVETŐ

Vetem szemverésre
hányom szemverésre
hamuszórú eb
[vonyítja
parázslík sörénye.

Vetem asztalomra
hányom asztalomra
földbe satnyul fehér
[teste
haláláig van rontva.

Vetem csont jájára
hányom csont jájára:
ekehajító csillag görnyed
kegyetlen sírjára.

TRÉFÁS

Kút, kút fekete,
Csillagos ég
teteje.
Vödör őrt, béka őrt
meg egy sánta
bodza árnya.
Édes dajkám, kedves
[dajkám
mi lesz vacsorára?
Kút, kút fekete.
Hat csöppség hig
leveze.
Mind a hat lány az
[asztalnál
egy fiú csak,
az is lusta.
Édes dajkám, kedves
[dajkám
pislog a galuska.

MILYEN ASSZONY A FELESÉGEM?

Kora ifjúságomban magamévá tettem azt a filozófiai nézőpontot, miszerint a világ — beleértve a nőt is — megismerhető. Dicsekvés nélkül állíthatom, hogy a legutóbbi napokig teljes filozófiai kiegyensúlyozottság jellemzte munkás hétköznapijaimat. Aztán egyik napról a másikra minden megváltozott.

Úgy kezdődött, hogy esti kávémat szűrőszőnye keresztrejtvényt fejtettem a legkényemesebb fotelben, amikor a hátam mögött nagy recsenéssel összeroskadt a kramedli. Feleségemmel együtt gyászos képpel álltunk a sok vihart látott derék bútorarab romjai fölött, s a legteljesebb egyetértésben elhatároztuk, hogy reggel nyakunkba vesszük a várost, s ha török, ha szakad, nem térünk haza kramedli nélkül.

Szokásomhoz híven készséggel vállaltam a passzív kísérő jelentéktelen, de nélkülözhetetlen szerepét. Első útunk a Nagyaruház kramedliosztályára vezetett. Feleségem hosszasan elidőzött egy légiesen könnyű és átlátszóan világos kramedli mellett, míg én tisztes távolban vártam a végsőt, amely irányt szab lépéseimnek és cselekedeteimnek.

Váratlanul mellettem ter-

mett egy kék köpenyes eladó és imígyen szólt:

— Kedves uram, engedje meg, hogy gratuláljak a feleségéhez. Boldog lehet az a férfiú, aki ilyen modern gondolkodású, modern ízlésű, ízig-vérig atomkori asszony mellett élheti le az életét. Mert nem véletlen, hogy önagsága éppen a szocialista ipar legújabb, legkorszerűbb termékével kacérkodik, s figyelemre sem méltatja a nagyanyáink korát idéző otromba, nehézkes, elavult kramediket...

Feleségem jól hallotta a monológot, de szó nélkül indult tovább.

Egy órával később már a Kisáruház kramedliosztályán voltunk. Nejem egy sötét és tömör, tiszteletet parancsoló kramedli közelében ácsorgott, amikor váratlanul mellettem termett egy lila köpenyes eladó:

— Gratulálok a feleségéhez, uram. Micsoda ízlés, micsoda neveltetés! Hiába, nincs párja a szolid, masszív, nagyanyáink korát idéző kramedlinek. Ezek a légiesen könnyű, modern vacakok már rég a szemétdombon hevernek, amikor ez még mindig kramedli lesz. Fogadjam meg egyszer őszinte elismerésemet. A konzervatív ízlés az igazi ízlés. Megbízható és időtálló, mint a kiszemelt kramedli.

A feleségem megint szó nélkül indult tovább. Végül a legnagyobb kramedli-szaküzletben kötöttünk ki. Nejem ráérősen, mondatnám közönyösen sétált a különböző színű, formájú és méretű kramedik között, csupán egy rokokó stílusú darabot méltatott az átlagosnál nagyobb figyelemre.

Ebben a pillanatban mellettem termett egy barna köpenyes eladó:

— Engedje meg, uram, hogy gratuláljak a feleségéhez. Irigylésre méltó az, aki nek ilyen asszony jutott osztályrészül. Mert nézze csak, hol torpant meg. A masszív, de durva, visszataszító kramedli mellett? Ugyan kérem! Talán a hivalkodóan modern, árban és ízlésben egyaránt olcsó darabok ejtették rabul? Szó sincs róla! Egyetlen rokokó stílusban készült kramediket tüntette ki figyelmével, s ez gazdag lelkivilágra, kifinomult ízlésre, mondatnám művészi alkatra vall. Konzervatív vagy modern kramedlije akárkinek lehet, de a rokokó csak emelkedett lelkeknek adatik meg.

Feleségem ismét szó nélkül indult tovább. Gépiesen lépkedtem mellette, de lelkemben félelmetes viharok dúltak. „Végül is milyen asszony a feleségem? — kérdeztem magamtól újra és újra. — Modern? Konzervatív? Arisztokratikus?” Avé-gére kell járnom, mert különben mi lesz a filozófiai egyensúlyommal?

— Alighanem igaza volt annak a francia bölcselethez — kezdtem —, aki azt mondta: „Asszony, menj be a boltba, és megmondok, ki vagy”. A mai üzletjárás rádobhentett, hogy tízévi házasság után sem tudom, milyen asszony a feleségem? Modern? Konzervatív? Arisztokratikus?

— Butaságokat beszélsz — így ő. — Lehet, hogy a boltban könnyű kiismerni a nőt, de ennek a fordítottja is igaz: a nő jelenléte szükséges ahhoz, hogy a kereskedelem elárulja igazi természetét. Most az utóbbi eset forog fenn. Egyébként ne felejtse el azt sem, hogy január óta új mechanizmusban élünk.

— Bocsáss meg, drágám, teljesen félreértettem a szituációt... Ettől függetlenül boldoggá tennél, ha elárulnád, melyik kramedik nyerte meg a tetszésedet...

— Nem is tudom. Az üzleteket járva azon morfondíroztam, hogy egészen jól ellehetnének kramedli nélkül. Mit szólsz hozzá?

BÖCZ SÁNDOR

MEGSZERVEZETT VALÓSÁG

Mit hiszünk jobban el? Azt, ha a Magyar Televízió valamely műsorában egy ismert színész fog kezét Horthy Miklósként kijelölt partnerével, vagy ha maga a fehér lovas kormányzó tűnik fel a képernyőn, s rázza meg vaskeresztes vendégének vaskos ökleit? Ugye, az utóbbi parolázás tűnik hitelesebbnek! Ugye, az utóbbi találkozásnak nagyobb a — egy újságírói szóspecialitással élve — „hírértéke”?

Márpedig ez a hírérték nagyon fontos valami! Különösen azóta, hogy a filmhíradó milliók napi csemegéje lett, nőtt meg kilétször az eseményeket közvetlenül reprodukáló celluloidszalagok árszója.

Hogy miért e nagy tisztesség? Eppen azért, amiért fentebb a Horthy-kézfogást emlegettük: az emberek szeretik látni a „natúr” igazságot, szeretnek „egy az egyben” híreket kapni a világból!

Mindezt azért emlegetjük most, mert nemrégiben Miskolcon rendezték meg azt a kisfilm-fesztivált, amely már évek óta a dokumentumfilmek nagy se-regszemléje, s amelyen szakértő közönség elé kerülnek a valóságról közvetlenül tudósító filmek legjobb darabjai.

Mint köztudott, a nagydíjat most nem adta ki a miskolci zsűri. A bírálók úgy vélekedtek, hogy a hatalmas tekeresztömegben egy sem akadt, amely mara-déktalanul kielégítene a felfokozott igényeket, amely-re azt lehetne mondani: ez igen, ez hiteles jegyzőköny-ve, pontos megörökítője a választott valóságnak.

Elgondolkodtató ez az ítézési szigor. De úgyis mondatnánk, figyelemzavaró jeladás a hazai tévések-nek, filmeseknek: tessék több és jobb híradót, doku-mentumfilmet csinálni!

Mert hazai filmcsinálóink mostanában csak alka-lomadtán kényeztetik el az „egy az egyben” szülő fil-mek kedvelőit. Kevés az igazi híradó, ritka az igazi dokumentum!

Ami a tv-t illeti: megcsúszott, hogy hosszú hónapokat kell várni, míg egy-egy „natúr” adás köszön ránk, míg egy-egy sikeres valóságidézésnek tapsolhat — ma-gában — az ember. Kiváló sorozat a — Horthyt is be-mutató — Századunk! Miért látjuk olyan ritkán, s oly szeszélyes terminusok szerint nagyszerűen szerkesztett, s ezért nagyon várt adásait? S a Mementó! Miért su-gározta szinte valamennyi folytatását a holidiónak számító délutáni órákban? Miért nem lett belőle az ami: sok félkézzel összehordott „program” helyett fő-időben sugárzott főadás?! Ami pedig a mozira vo-natkozik: miért oly kevés még mindig a gondosan megszerkesztett — nem alkalomadtán „lekapott”, de megtervezett, témáját mélységek szerint kimerítő — tudósítás, a szó legnemesebb értelmében vett híradó?

S éppen ez az, amiről szólni akarunk! Az, hogy ná-lunk még mindig kételkedő vállvonogatás fogadja a va-lóságról szóló képsorokat, még mindig csak filmcsi-nálóink második sorában kapnak helyet a valóságfiga-gató operatőrök, riporterek.

Alighanem egy rosszul értelmezett művészettisz-telet magyarázza ezt a megmerevedett álláspontot. Az a közhelyszámba menő felfogás, amely szerint jóval rangosabb dolog egy közepesen megírt forgatókönyvet képre váltani, mint megörökíteni a hétköznapi egy nagyon izgalmas, milliókat érdeklő fejezetét. Ahogy mondjuk: több elismerést kap még a fikciókra építő álművészet, mint a valóságból táplálkozó — felismert tényeivel felkavaró-mozgósító — riport.

De folytassuk csak itt! Vajon miért írtak annyit a lapok a Palásthy György-féle, Isten, óvd a királyt című történelmi, művészeti, stíluson és még sok minden egyében kívüli „produkcióról”, s mért oly ke-veset — szinte semmit! — Kecskés László és Róbert László vietnami riportorsorozatáról, amely szenzációs felvételeken mutatja be a megtámadottak önvédelmi harcának titkos pillanatait. Nem ér-e százszor többet annak a lelőtt és elfogott amerikai pilótának egyetlen riadt félmozdulata, akit szalmakalapos bekerítői a dzsungelmély fogolytáborába kísérnek, mint a Pa-lásthy-film bármely főszereplőjének unalmas maga-keltese?! Nem ér-e százszor többet minden ilyen, valóság-kivágó, valóság-sűrítő riport a sorozatban gyár-tott — s főidőben, főműsorként sugárzott —, inkább bosszantó, mint szórakoztató tv-játékoknál?

Közel vagyunk a jugoszláv határhoz. Aki áldoz rá, s két anténát vesz, nap mint nap nézheti belgrádi te-levízió adásait is. Nap mint nap nézheti, s nap mint nap láthatja, hogyan élnek a dokumentumfilmek lehe-tőségeivel déli szomszédaink: hogyan játszanak — fő-időben, főműsorként! — órákig tartó híradókat, hogyan mutatják perceként át egy-egy megszólaltatott riport-alanyuk minden elmondott szónál beszédesebb arcát, a felidézett emlékektől pillanatonként változó — ki-derülő-elkomoruló — tekintetét.

Ezek az önmaguktól igaz képsorok hiányoznak na-gyon a magyar televízió — s a magyar filmhíradó — összeállításából: ezek a hazudni képtelen arcok-kézek ritka vendégei még a képernyőnek, a filmvászonnak is. Az éles szemmel kivágott — divatosan szólva: megszervezett — valóság nem tűnik még elégszer a néző szemébe!

Csendes, de bizonyára hamarosan nagyobb hul-lámokat verő vita zajlik mostanában az irodalmárok között. Felkeltői a valóságot közvetlenül ábrázoló — a hétköznapi igazat „direkt” közvetítő — műfajok vé-delmében emelnek szót: a riport, a szociográfia, „meg-rangosítása” a céljuk. Jó ügy érdekében nyúltak toll-hoz! Az embereknek kell az elébük tartott valóság, kellene a felmutatott hétköznapi. Az emberek éhe-sek az általuk is megérett, fegyelmezett mondatokba kíváncsi igazságra.

Kellene a hétköznapiok írásban is, de kellene képből is! Az eddigieknél sokkal több méterben, sok-kal több perccel át — értékük, rangjuk szerint...

AKACZ LÁSZLÓ

markola a pettyes labdát, mert a labda nem akart magától eljutni hozzá.

— Fene vigyel el — dörmögött a családfő.

— Egészen kijöttem ebből. — Nem baj, majd belejössz — vigasztalta a keresztfiú lezseren félreacsapta kissé a fejét, mitől a labda elindult a másik kapu felé, s a családfő háta mögé került karja és dereka között.

— Micsoda reflexek! De a védhetetlen labda a léc alatt bevágódik a hálóba!

— No, megállj! — szedte össze magát a családfő. Minden igyekezetét összeszedte. Pillanatok alatt hat gól, s valamennyit a családfő szedte be. Csüggedten lógatta karját, derekát megtapogatta. Elnehezdedtem — mondta magában. — Nem vagyok már a régi. A hetedik gól a tenyere alatt zúgott el.

— Főnök! Hát mi van!? — cukkolták a lányok. A főnök rájuk emelte pillantását. Szakadt róla a víz, szíve nvakában ugrált. — Öreg vagyok — mondta vigyorogva. Úgy gondolta, ha kimondja, a dolog már nem is igaz. Lopva figyelte az arcokat, vajon elhiszik-e. Az arcokon semmi se látzott, csak az előbbi nevetés és ez kétségeket támasztott a családfőben.

A keresztfiú megkönnyült rajta, s maga szaladgált a labdák után, melyek rendre a családfő mögé hulltak.

— Van úgy, hogy az ember nincs formában — mondta a keresztfiú. Kedves volt a gyerek és tapintatos. A családfő is úgy gondolta, hogy nincs formában, de nem nagyon örült neki.

— Valamikor tízből egyet se kaptam be — mondta. Többször is elmondta, mert úgy tűnt neki, nem hallották meg, miközben a labdák után kapdosott.

De meghallották, mert a lányok egy táncdallal feleltek.

— Nyári mese — csicsogták.

Na, most összeszedem magam — határozta el. Úgy érezte, elég akarnia, s össze tudja fogni minden izmát.

Az első labda visszapatlant az előrelökött homlokáról. A keresztfiú felúszott a levegőbe érte.

— Nagyon jó — örvendezett a keresztfiú.

— Csukafejes. — Már vágta is vissza. A családfő a sarokba tartó labda után vetette magát, a szenvedély önfeledtségével. Ujjahegye el is érte. De ujjai fájdalmasan hátranyaklottak, térdét egy kőbe verte, s a labda mégis bement.

Nem adta fel. De ez már nem volt játék. Düh volt és fejesztettség. A tárgyak elvesztették helyüket, s ő elvesztette érzékeny kapcsolatát velük. A földbe fejt a laposan közelítő labda helyett. Pillanatra meg is szédült. Hátul az agyában érezte a tompa ütést. Orra, homloka csúnyán lehorzsolódott, s nyelvét harapott.

Hallotta, hogy nevetnek. Lúktetett, táncolt e nevetés a dobhártyáján. S mind e keserv tetejében beleált fogába az ismert sajtás. Nyögött és érzéketlenül nézte, mint gurul a fáradt labda a kapuvonal mögé.

Aztán legyintett. Szívét figyelte, ijesztő összevisszasággal ugrált.

— Hiába, meg kell csináltatni a fogaimat — szólott kedvetlenül. — Ezért van minden.